

QORTI TA' L-APPELL

**ONOR. IMHALLEF
PHILIP SCIBERRAS**

Seduta ta' I-20 ta' Novembru, 2009

Appell Civili Numru. 266/2003/2

Korporazzjoni ghas-Servizzi ta' I-Ilma

vs

**John Mary Caruana u b'digriet tas-sbatax t'Ottubru
2003 gie kjamat in kawza Ignatio Chetcuti**

II-Qorti,

Fl-20 ta' Mejju, 2009, il-Qorti Civili tal-Magistrati (Malta) ipronunzjat is-segwenti sentenza fl-ismijiet premessi:-

“II-Qorti:-

Rat l-avviz ipprezentat mis-socjeta attrici fejn talbet lil din il-Qorti tikkundanna l-konvenut ihallasha s-somma ta' erbat elef, hames mijà u sebgha u hamsin centesmi Maltin (LM4,500.57) dovuti lilha in kwantu għas-somma ta' erbat elef tlett mijà disgha u tmenin lira, sitta u sittin

centesmu Maltin (LM4389.66) ghall-ilma li instab mhux registrat fil-fiond 'Meadows', Triq Ghajn Rihanna, Burmarrad fis-sbatax (17) ta' Settembru 2000 u fix-xhur ta' qabel, u kwantu ghas-somma ta' mijha u ghax liri, wiehed u disghin centesmi Maltin (LM110.91) bhala rimborz ta' l-ispejjez ta' l-ispezzjoni li saret mill-Korporazzjoni attrici fl-istess fond u fl-istess data.

Bl-ispejjez inkluzi hdax-il lira u hamsin centesmi (LM11.50) ta' l-ittra ufficjali tat-tmienja w ghoxrin (28) ta' Gunju 2002 u bl-imghax kummercjalji kontra tieghu li huwa ngunt in subizzjoni.

Illi nhar is-sbatax (17) ta' Ottubru 2003 deher Dr. Raphael Fenech Adami ghall-konvenut u talab il-kjamat in kawza ta' Ignazio Chetcuti u fin-nuqqas t'oggezzjoni da parti tal-Korporazzjoni, l-Qorti laqghet it-talba tieghu w ornat il-kjamat in kawza ta' Ignatio Chetcuti.

Rat in-nota ta' eccezzjonijiet tal-konvenut John Mary Caruana fejn ecepixxa s-segwenti:-

1. Illi t-talba tal-Korporazzjoni attrici hija legalment u fattwalment infondata fil-konfront tal-odjern konvenut u kwindi għandha tigi respinta bl-ispejjes.
2. Illi fit-tieni lok jigi eccepit in oltre li l-konvenut ma kienx responsabbi għal eventwali konsum tal-ilma mhux registrat jekk jirrizulta peress li hu stess kien sofra minn att ta' vandalizmu u ta' spoll minn terza persuna fi-zmien in kwistjoni tant li għad hemm kawza pendenti quddiem il-Qrati Maltin fuq l-istess materja kif jirrizulta mill-anness dokument markat bhala Dok. A.
3. Illi fit-tielet lok jigi eccepit inoltre li l-ammont pretiz mill-Korporazzjoni attrici huwa ferm-ezagerat partikolarment meta tqis li l-allegat abbuż-

kawzat minn terzi dwar l-ilma ma kienx ilu aktar minn ftit jiem li jsehh.

4. Illi 'n vista tal-eccezzjonijiet precipati għandu jirrizulta għalhekk li l-konvenut odjern ma hux il-legittimu kontradittur u se mai tal-anqas għandu jigi kjamat in kawza z-ziju tieghu Ignatio Chetcuti, sabiex jirrispondi hu wkoll għal pretensjonijiet tal-Korporazzjoni attrici.

5. B'riserva li jitressqu eccezzjonijiet ulterjuri jekk ikun il-kaz.

Bl-ispejjeż kontra l-Korporazzjoni attrici minn issa ngunta għas-subizzjoni.

Rat in-nota ta' eccezzjonijiet tal-kjamat in kawza Ignatio Chetcuti fejn eccepixxa is-segwenti:-

1. Illi l-konvenut kjamat in kawza għandu jigi liberat mill-osservanza tal-gudizzju stante li ma tezisti l-ebda relazzjoni guridika bejn l-esponenti u l-Korporazzjoni attrici, stante li l-esponenti m'għandux access għal u lanqas pussess tal-fond li kien qed jigi provdut bis-servizz.

2. Illi minghajr pregudizzju għas-suecceppti l-esponenti jeccepixxi li t-talba attrici għandha tigi respinta fil-konfront tieghu stante li hija nfondata fil-fatt u fid-dritt, u l-ammont reklamat mhux dovut mill-eċcipjenti u dan kif ser jirrizulta waqt it-trattazzjoni tal-kawza.

3. Salv eccezzjonijiet ulterjuri.

Illi nhar l-erbgha w ghoxrin (24) ta' Marzu 2004 xehed **Emanuel Cumbo** prodott mill-Korporazzjoni għas-Servizi tal-Ilma, fejn spjega li fiz-zmien in kwistjoni u ciee fis-sena 2000 huwa kien jokkupa l-kariga mal-Korporazzjoni attrici ta' spettur li jinvestiga is-serq ta' l-ilma u tal-kurrent elettriku. Qal li huwa kien ircieva messagg

minghand I-Ispejtur tal-Pulizija Pio Pisani sabiex jagħmel spezzjoni fil-fond imsejjah ‘Meadows’, sitwat fi Triq Ghajn Rihana, Burmarrad peress li kien hemm allegazzjoni li kien sar xi serq ta’ ilma. Huwa fil-fatt investiga dan I-ilment u pprepara rapport li gie esebit u markat bhala Dok. EC 1. Jghid li minn din I-investigazzjoni huwa seta’ jistabilixxi illi f’dan il-fond kien hemm provista t’ilma diehel go fiha mill-pajpijiet tal-Korporazzjoni, izda kien imqieghda qabel il-meter sabiex b’hekk il-konsum ma jigix registrat. Ikkonferma li I-fond kien jintuza bhala razzett w ikkonferma li effettivament kienet infethet inkesta Magisterjali.

Jghid li fost id-doveri li kelli, huwa kelli jinvestiga xi tkun il-kwantita tal-ilma li seta’ ittiehed u li dan ma giex registrat. Huwa għamel il-kalkoli w mbagħad il-Korporazzjoni tapprova kif gara f’dan il-kaz. Huwa esebixxa r-rapport li rrediga f’dan is-sens li gie markat bhala Dok. EC 2. Jghid li mingħajr meter ma jkunx possibl għalik li jikkomputa kemm ikun ittiehed ilma li ma giex registrat, ghalkemm il-korporazzjoni tista tghid kemm jista’ jghaddi ilma minn pajpijiet ta’ certu għamlia.

In kontro-ezami x-xhud ighid li ma jafx kif I-Ispejtur tal-Pulizija seta jiddentifika kemm ittiehed ilma la I-pajpijiet kienu mwahla qabel il-meter. Jghid li I-kalkoli li huwa ha kienu bazati fuq il-komunikazzjoni li kienet saret minn zmien illi kien gie installat il-meter w għalhekk huwa beda I-kalkoli tieghu mis-sena 1994. Huwa bbaza I-kalkoli tieghu fuq konsum mhux registrat li seta sar mis-sena 1994.

Ikkonferma li meta beda I-konsum illecitu ma jafx u fil-fatt ighid li seta kien qabel is-sena 1994, ghalkemm ikkonferma wkoll li mis-sena 1994 ‘I quddiem minn meta twahhal il-meter I-konsum, kien qed jigi registrat u fil-fatt kien anke qed isir hlas tal-konsum li kien qed isir u kien għalhekk li

fl-istima li hareg huwa naqqas il-valur ta' dak li gie konsmat lecitament skond l-hlas effettiv li kien sar. Jghid ukoll li l-*meter reader* kien imur regolarment u jaqra l-konsum li kien qed jigi registrat.

Illi nhar l-erbgha w ghoxrin (24) ta' Marzu 2004 xehed **Francis Spiteri** wkoll prodott mill-Korporazzjoni, fejn qal li huwa kien akkumpanja lil Emmanuel Cumbo biex jagħmel investigazzjoni ta' konsum abbusiv t'ilma mir-razzett mertu tal-kawza. Fil-fatt ighid li huwa kien għamel ir-rapport flimkien ma Cumbo u li għalhekk kien qieħed ingunt u fil-fatt wara li gie muri r-rapport EC 1 huwa kkonferma l-kontenut tieghu. Huwa wkoll esebixxa sett ta' ritratti illi flimkien gew markati bhala Dok. FS. Ikkonferma li kien hu li ha dawn ir-ritratti u li gew markati bhala Dok. FS.

In kontro-ezami ighid li sa fejn jaf qatt ma kien mar f'dan il-post qabel. Ikkonferma li huwa jokkupa l-kariga ta' Spettur mal-Korporazzjoni u mhux *meter reader*.

Illi nhar is-sebgha w ghoxrin (27) ta' Ottubru 2004 xehed **John Deguara** prodott mill-konvenut u qal illi huwa jokkupa l-kariga ta' *meter reader* mal-Korporazzjoni attrici. Ikkonferma illi huwa kien jaqra l-meter in kwistjoni. Huwa esebixxa lista tar-*readings* li giet markata bhala Dok. JD li huwa ha tal-fond in kwistjoni bejn il-wieħed u tletin (31) ta' Lulju 2000 w is-sbatax (17) ta' Novembru 2000. Fid-dok. JD 1 hemm ukoll indikat il-konsum registrat. Jghid li l-fond in kwistjoni huwa razzett bil-bieb tal-garaxx. Jikkonferma li meta ha r-*readings* ma ra xejn irregolari ghaliex ighid li kieku kien il-kaz kien jiehu n-notamenti relattivi.

Mistoqsi jiftakarx fejn kien il-meter ix-xhud ighid li jiftakar u jghid li kien hekk kif tidhol fuq in-naha tal-lemin, ghalkemm ighid li ma kienx joqghod jispezzjona l-post. Qal li ma ikunx jaf f'isem min ikun registrat il-meter kull ma jkollu huwa n-numru

tal-meter u huwa jimxi fuqu. Huwa gharaf il-konvenut John Mary Caruana bhala l-persuna li kienet tkun fuq il-post meta kien imur. Lil persuna tal-kjamat in kawza Ignatio Chetcuti, ma gharafhiex.

Illi nhar l-ghoxrin (20) ta' April 2005 xehed **PC 714 Victor Bonavia** prodott mill-atturi fejn qal li fis-sbatax (17) ta' Settembru 2000 meta huwa kien stazzjonat l-ghassa tal-pulizija tal-Mosta, kien gie certu Ignatio Chetcuti jaghmillu rapport fejn allega li dakinhar stess kien sab l-garaxx tieghu li qieghed f'Għajn Rihana huwa kien sab senter b'erba' skratacc li ma kienx tieghu. Huwa għalhekk acceda fuq il-post flimkien mal-ex Spettur tal-Pulizija Pio Pisani sabiex jinvestigaw dan ir-rapport. Waqt li kien qed jinvestigaw dan ir-rapport innotaw illi kien hemm il-meter ta' l-ilma li kelli pipe ahdar imqabbad mieghu qael ma jasal l-ilma sal-meter, u dan il-pipe ahdar kien iwassal ghall-ghelieqi tar-razzett, fis-sens li kien qed jittieħed ilma mingħajr ma kien registrat il-konsum. Dan Ignatio Chetcuti kien allega magħhom li dan il-pipe kien qed iwassal l-ilma għar-raba tan-neputi tieghu l-konvenut. Kien għalhekk li l-ex Spettur għamel rapport lit-teknici tal-Enemalta w-infethet l-inkiesta Magisterjali relativa.

Mistoqsi minn hadu fuq il-post ix-xhud ighid li kien Ignatio Chetcuti li hadu u kien hu li fethilhom il-post. Ikkonferma li kien jaf li bejnu u bejn l-konvenut John Mary Caruana kien hemm hafna kwistjonijiet fuq ir-razzett. Jekk saritx xi kwerela l-ghada li accedew fuq il-post, ighid li ma jafx.

Fuq il-post l-ex Spettur Pisani kien sab is-senter fejn gie indikat minn Ignatio Chetcuti u gie elevat. Spjega li waqt li kien fuq il-post mar ukoll il-konvenut John Mary Caruana. Dan kien gie mistoqsi fuq il-pipe l-ahdar u dak il-hin wiegeb li ma kien jaf xejn dwaru. In-neputi li kien qed jircievi l-ilma kien il-konvenut John Mary Caruana

skond dan Ingatio Chetcuti. Jghid li dan John Mary Caruana wasal fuq il-post xi siegha u nofs wara li kienu waslu huma fuq il-post.

PC 111 Mark Anthony Camilleri xehed nhar I-ghoxrin (20) ta' April 2005 u qal illi huwa kien stazzjonat l-ghassa tal-Pulizija ta' I-Mgarr u kien gie *detailed* mill-ex Spettur Pisani sabiex jitla f'razzett Ghajn Rihana Burmarrad sabiex joqghod ghassa sakemm jigu t-teknici ta' I-Korporazzjoni ghas-Servizzi tal-Ilma.

Illi nhar I-ghoxrin (20) ta' Ottubru 2005 xehed **il-konvenut John Mary Caruana** u spjega li nhar il-Hadd, sbatax (17) ta' Settembru 2000 ghall-habta tal-erbgha neqsin kwart ta' wara nofsinhar huwa mar fir-razzett tieghu Burmarrad u sab li kellu l-entratura tieghu sgassata u s-serratura mibdula u sab il-pulizija li nfurmawh li kienu sabu li kien hemm pipe tal-ilma li huwa komunikat mal-main qabel il-meter. Huwa spjegalhom illi l-ahhar li kien mar ir-razzett kien is-sibt fis-sitta ta' fil-ghodu sabiex ighalef il-bhejjem. Huwa seta jinnota li kien hemm verament pipe kkomunikat mal-main tal-Gvern u jghati ghal gol bir tieghu. Huwa spjega li ma kellux ghalfejn ighamel dan ghaliex kellu bizzej jed ilma. Ikkonferma li meta kien mar is-Sibt ta' qabel pipe bhal dan ma kienx hemm. Ghalkemm qal li l-pipe li ntaza huwa tieghu u li huwa juza regolarmen sabiex itella' l-ilma mill-bir ghal gol-bitha. Huwa wkoll wera' lil min kien qed jinvestiga l-kaz, l-pompa li huwa kien juza biex itella' l-ilma mill-bir. Il-komunikazzjoni li kien hemm mal-main tal-Gvern kienet fuq in-naha ta' gewwa tar-razzett. Dan ir-razzett qiegħed bi qbiela għand il-familja tieghu izda għandu kwistjoni mal-kjammat in kawza Ignatio Chetcuti li iġhid li għandu dritt juza r-razzett u fil-fatt qed jidholli fir-razzett billi jiehu l-ligi b'idejh.

Jghid li meta huwa indaga mal-Pulizija u staqsa min kien effettivament sgassalu l-bieb l-pulizija

nfurmatu li kien Ignatio Chetcuti w ghalhekk l-ghada kien mar għand l-Avukat tieghu w għamel kwerela relativa. Huwa kkonferma li l-kwerela hija dik esebita a fol. 7 tal-atti markata bhala Dok. A. Ikkonferma li meta mar fuq il-post dakinhar li sab il-pulizija kien hemm ukoll dan Ignatio Chetcuti. Gie nfurmat ukoll li dakinhar Ignatio Chetcuti kien ikkargalu s-senter u hadu għand il-pulizija ghalkemm ighid li l-pulizija irritornawlu.

Huwa kkonferma ukoll li għandu wied imiss marrazzett tieghu w għalhekk ma kellux ghalfejn jagħmel dak li effettivament instab mill-pulizija. Huwa esebixxa zewg ritratti li gew markati bhala Dokumenti B u C, biex juri l-wied li jikkonfina marrazzett tieghu. Spjega li l-wied jintela sa certu livel biex ifur għal go bir. Ikkonferma wkoll li huwa qed isofri molestja mingħand Ignatio Chetcuti li imblokkalu s-serraturi u nfatti dan l-ahħar il-pulizija resquh il-Qorti w instab hati.

Ignatio Chetcuti xehed nhar il-hmistax (15) ta' Novembru 2006 u spjega li l-konvenut jigi n-neputi tieghu. Qal illi huwa jghix l-Australja izda jigi Malta regolarment. Ikkonferma li r-razzett in kwistjoni huwa registrat f'ismu u jabita fih meta jigi hawn Malta u ighid li fil-fatt kien ilu jħamel hekk sa mis-sena 1998 u meta effettivament gie lura mill-Australja huwa mar biex ighix go fi regolarment. Jghid li fis-sena 1998 huwa kien qed jirristawra dan ir-razzett u kellu l-hsieb li jirritorna lura Malta f'Meju tas-sena ta' wara w għalhekk kien ftiehem man-neputi tieghu l-konvenut sabiex dan johodlu hsieb il-fniek u t-tjur li kellu anzi jghid li kien talab lill-konvenut sabiex inehhilu u johroġlu mill-kamra it-tjur u fniek li kellu.

Jghid ulterjorment li fis-sena 1992 l-konvenut kien qallu li ommu cioe oħtu li kienet qed toħodlu hsieb ir-razzett ma kienitx ghada tiflah toħodlu hsieb ir-razzett w għalhekk kien offrielu li sakemm jirritorna hu kien lest li johodlu hsiebu hu stess. Spjegħalu li

kellu johodlu hsieb il-bjut u huwa kien jibghatlu flus ghall-ispejjes li kien qed jaghmel u sabiex ihallaslu l-qbiela. Jghid li kien baghtlu s-somma ta' hames mitt lira Maltin (LM500).

Jikkonferma li l-ahhar darba li kien gie kien fis-sena 1990 u jghid li ma kellux dawl u ilma fil-post. Meta gie fis-sena 1998 sab lil konvenut kien applika wkoll ghall-ilma u d-dawl u li tali servizzi kienew gew installati. Qal li meta kien qallu li kien gej jabita fih permanentement huwa beda jheddu bis-senter. Spjega li meta iltaqghu fit-tmintax (18) t'Ottubru kien weghdu li kien ser johrog mir-razzett ghalkemm kien ser jibqa gol-garage. Jghid li l-meter tad-dawl u tal-ilma kien fil-garage li kien ser izomm w ghalhekk tah kopja tac-cavetta tal-garage u dan ghaliex huwa kien ighaddi minnu sabiex jidhol fir-razzett. Kien ukoll fil-hdax (11) ta' Settembru 1998 tah kopja tac-cwievet tal-bieb principali tar-razzett. Ghalkemm ighid li wara xi ftit ta jiem li huwa Itaq'a mieghu sab li kellu sserraturi ta kullimkien mibdula u ma setax jidhol la mill-garaxx u lanqas mill-bieb principali. Huwa mbagħad telaq lura lejn l-Awstralja f'Novembru 1998 u kien inkariga lill-Avukati tieghu biex jipprezentaw kawza għan-nom tieghu.

Jghid li sakemm dam hawn Malta l-uniku uzu li kellu tal-ilma kien sabiex jaħsel idejh. Huwa rega' gie lura Malta fis-sena 1999 u peress li kellu l-kawza ghaddejja lejn ir-razzett ma resaqx. Fis-sena 2000 huwa rega' sab il-post kien għadu msakkar u ddecida li jisgħass l-bieb u dahal fir-razzett u kien qiegħed ibiddel anzi jinbarra l-bibien bil-katnazzi meta dahal gol-garaxx sab illi kien hemm pipe hiereg minn ma l-art u dan kien qabel il-meter. Huwa ssuspetta hazin u mill-ewwel għamel rapport lill-Awtorita. Lill-ex Spettur Pisani hadu huwa fuq il-post u wrieh b'kollo w infethet inkjesta relattiva. Ikkonferma li waqt li kien fuq il-post wasal il-konvenut. Cahad dak li gie allegat

lilu mill-avukat difensur tal-konvenut li huwa qabbar il-pipe sabiex igib il-konvenut fl-inkwiet.

Fis-seduta tal-hmistax (15) ta' Novembru 2006 gew esebiti zewg dokumenti, Dok. IC 1 li huwa rapport tal-pulizija datat sbatax (17) ta' Settembru 2000 u numru ta' ricevuti ffirmati minn numru ta' nies li gew immarkati bhala Dok. IC 2. Fost id-dokumenti markati bhala Dok. IC 2 hemm ukoll skrittura fejn hemm cessjoni maghmula minn sitt minn nies a favur Grace Caruana bhala prokuratrici tal-imsiefer ħuha Ignatio Chetcuti.

Pio Pisani prodott mill-kjamat in kawza xehed nhar it-tmienja (8) ta' Novembru 2007. Huwa kkonferma li kien jokkupa l-kariga ta' Spettur ta' Pulizija fis-sena 2000 u sussegwentement kien lahaq Supretendent fl-istess korp.

Ikkonferma li huwa veru li kien ghamel investigazjoni dwar allegat serq ta' ilma li sar fis-sbatax (17) ta' Settembru 2000 f'post f'Għajn Rihana. Il-fond kien jismu 'Meadows'. Jiftakar li dakħinhar fil-kwarta kien mar ikellmu Ignatio Chetcuti u qallu li meta mar fil-*farmhouse* tieghu kien sabha magħluqha, il-katnazzi kien mibdula pero sussegwentement kien fetah u dahal fil-post. Meta dahal kien sab senter li ma kienx tieghu u gabu l-ghassa. Huwa kien kelmu u mar il-*farmhouse* ha jagħmel l-investigazzjoni tieghu. Kien qallu li kellu jaqta' l-katnazzi biex jidhol fil-proprjeta li kienet tieghu.

Jghid li waqt li kien hemmhekk innota li hemmhekk kien hemm pipe ta' l-ilma maqtugh minn mal-main u kien qed jaqbez il-main u dan ta' l-ahħar kien sejjjer gewwa bir. Hemmhekk kien hemm pipijiet t'*irrigation* u kienu hergin. B'hekk l-ilma li kien qed jaqhtih ma kienx qed jigi registrat. Huwa nforma lil Ignatio Chetcuti b'dak li kien sab u qallu li dawk ma kienux affarrijiet tieghu u li ma kienx hu li għamilhom u ma kienx jaf bihom.

Qal li waqt li kienu fuq il-post kien gie l-konvenut u qallu li l-post huwa tieghu u li fil-fatt anke il-karta t'identita tieghu kienet hemm registrata. Ikkonfermalu li s-senter kien tieghu u meta gew biex jitkellmu fuq il-kwistjoni tal-ilma huwa qallu li ma kien jaf b'xejn.

Ikkonferma li fuq il-post kienu saru diversi kwereli. Ikkonferma li kienet saret inkesta relattiva. Mistoqsi kemm kien ilu jghix Malta Ignatio Chetcuti, x-xhud ighid li ma jafx ghalkemm ikkonferma li ghamel zmien ighix l-Australja. Mistoqsi jekk jiftakarx li l-konvenut kien qallu li dawn l-affarijiet ta' l-ilma kienu saru minn Ignatio Chetcuti ghaliex ried jagħmel vendikazzjoni mieghu x-xhud wiegeb li ma jiftakarx.

In kontro-ezami ighid lli r-razzett fih ghaxar sieghan raba mieghu. Meta ma jkunx Malta r-razzett u r-raba kienu ikunu f'idejn omm il-konvenut w in segwitu f'idejn il-konvenut u r-raba kienu jahdmuh huma wkoll. Fuq dak li għamel il-konvenut kien għamillu rapport u gie mressaq il-Qorti u instab hati. Huwa jikkonferma li ma mess l-ebda pipe u meta ra l-pipe imqabad qabel il-meter huwa ma mess xejn u mar īghamel rapport relattiv.

Ikkunsidrat:

Rat is-sentenza mogħtija minnha fl-ismijiet premessi nhar is-sebgha w ghoxrin (27) ta' Frar 2008 u dik mogħtija mill-Qorti tal-Appell nhar il-wieħed u tletin (31) t'Ottubru 2008.

Rat il-verbal tal-partijiet tat-tmintax (18) ta' Mejju 2009 kif registrat fl-atti sabiex din l-Qorti kif preseduta tghaddi għas-sentenza fuq il-provi migħura.

Ikkunsidrat ulterjorment:

Din il-Qorti tagħmel referenza għas-senenza għajnejha mogħtija minnha fl-istess ismijiet fuq imsemmija dwar kwistjoni ta' prova li għandu jressaq attur f'kawza civili. Il-Qorti hawnhekk tagħmel referenza għal dak li sostniet il-Qorti tal-Appell (Sede Inferjuri) fis-sentenza tagħha fl-ismijiet **Frank Giordmaina Medici et vs William Rizzo et deciza nhar it-tmintax t'April 2004** dwar x'tip ta' prova legali għandha tressaq parti f'kawza civili. Sostniet li:

*"In temi legali jigi osservat li huwa principju assodat fil-gurisprudenza li f'kaz ta' zewg versjonijiet diametrikament opposti li jkunu plawsiblli jew possibbi dan jiffavorixxi l-konvenut in bazi għal principju li onus probandi incumbit et qui dicit non et qui negat (**Appell Inferjuri Anthony Camilleri vs Maurice Cauchi et deciz 22 ta' Novembru 2002**). Huwa l-attur li jrid jiprova l-fatti minnu premessi u allegat fic-citazzjoni. Mill-banda l-ohra pero, il-grad ta' prova rikuesta fil-kamp civili, b'differenza minn kawzi kriminali fejn il-ligi tesīġi l-prova ta' htija għandha tirrizulta mingħajr dubbju ragonevoli, fil-kamp civili huwa bizzejjed li jkun hemm certezza f'mohh il-gudikant. Din ic-certezza morali rikuesta f'kawza civili hija l-effett tal-bilanc tal-probabiltajiet (sottolineat minn din il-Qorti) (Vide **Appell Civili Paul Vassallo vs Carmelo Pace (19860 Vol. LXX.ii.144)**). Mera possibilità mhux sufficjenti biex tirradika r-responsabilità civili."*

Dan ir-ragunament gie radikat ukoll fis-sentenza mogħtija mill-Prim Awla tal-Qorti Civili fl-ismijiet **George Bugeja vs Joseph Meilaq deciza nhar 30 ta' Ottubru 2003** fejn intqal illi:-

*"Fid-dawl ta' dawn iz-zewg versjonijiet kontrastanti il-kaz jirriduci ruhu f'wieħed ta' kredibilita u verosimiljanza tal-versjonijiet mogħtija mill-partijiet. Jinsab ravvisat fid-deċisioni fl-ismijiet **Carmelo***

Farrugia vs Rokku Farrugia deciza minn din il-Qorti nhar l-erbgha w ghoxrin ta' Novembru 2006 li 'il-konflitt fil-provi huma haga li I-Qrati jridu minn dejjem ikunu lesti għaliha. Il-Qorti għandha tezamina jekk xi wieħed miz-zewg versjonijiet, fid-dawl ta-soliti kriterji tal-kredibilita u specjalment dwar il-konsistenza u verosomoljanzi, għandhiex teskludi lill-ohra anke fuq il-bilanc tal-probabilitajiet, u tal-preponderenza tal-provi, għax dawn f'kawzi civili, huma generalment sufficjenti għall-konvinciment tal-gudikant."

Fil-kamp civili għal dak li jirrigwarda apprezzament ta' provi, il-kriteji ma humiex dak jekk il-gudikant assolutment jemminx l-ispjegazzjoni fornita lilu, imma jekk dawn l-istess spiegazzjonijiet humiex fis-cirkostanzi zvarjati tal-hajja, verosimili. Dan fuq il-bilanc tal-probalitajiet, sostrat baziku t'azzjoni civili, in kwantu dawn flimkien mal-preponderanza tal-provi, generalment bastanti għall-konvinciment. Ghax kif inhu pacifikament akkolt, ic-certezza morali hi ndotta mill-preponderanza tal-probabilitajiet. Din għad-differenza għal dak li japplika fil-kamp kriminali fejn il-htija trid tirrizulta mingħajr ma thalli dubbju ragonevoli.

Kif kompla jingħad fl-imsemmija sentenza **Carmelo Farrugia vs Rocco Farrugia** fuq imsemmija:-

"Mhux kwalunkwe tip ta' konflitt għandu jħalli lill-Qorti f'dak l-istat ta' perplessita li minhabba fiha ma tkunx tista tiddecidi b'kuxjenza kwindi u għalhekk taqa'r-regola ta'in dubio pro reo."

Il-Korporazzjoni għas-Servizzi tal-Ilma ippruvat is-segwenti:-

- 1) Illi nhar is-sbatax (17) ta' Settembru 2000 rappresentanti tagħha għamlu spezzjoni gewwa r-razzett 'Meadows', Ghajn Rihana, Burmarrad u

hejjew rapport relativ ghal dak li sabu li gie markat bhala Dok. EC 1 u jinsab esebit fl-atti a fol. 23.

2) Illi skond dan ir-rapport jirrizulta li huma sabu pipe imwahhal qabel il-meter u ghalhekk l-ilma li kien qed jittiehed ma kienx qed jigi registrat.

3) Skond dan ir-rapport jirrizulta wkoll li l-konvenut qalilhom a tempo vergine tal-investigazzjoni, li l-meter huwa registrat f'ismu pero ma kien jaf xejn dwar dak il-pipe illecitu li kien hemm iwahhal u li kien zijuu Ignatio Chetucuti l-kjamat in kawza li qabbaadlu dan il-pipe is-Sibt ta' qabel l-ispezzjoni u dan ghaliex ippretenda li r-razzett huwa tieghu.

4) Jirrizulta wkoll li l-impiegati tal-Korporazzjoni ghas-Servizzi tal-lilma kellmu ukoll lil kjamat in kawza u dan innega li kien sgassa ir-razzett lejliet ghalkemm ammetta li kien ghamel rapport lill-pulizija ezekuttiva fejn nnega ukoll li kien hu li kkontettja il-pipe direttament minflok il-meter.

5) Jirrizulta wkoll li meta l-impiegati marru fuq il-post sabu meter tal-lilma tal-marka Kent u li kelli qari 112 metri kubici bil-wire tas-sigill maqtugh. Innotaw ukoll li fejn suppost jehel id-dhul tas-servizz tal-lilma dan kien xott qoxqox li fil-fehma tagħhom jindika li dan il-meter kien ilu maqtugh izjed minn gurnata kif qal l-konvenut.

6) Huma segwew dan il-pipe w innotaw li l-pipe kien jispicca go bir f'ghalqa fejn kien hemm mizrugh diversi sigar tal-frott. Dan il-pipe kien twil erbgħin jew hamsin metru u kien kollu mghotti bil-hamrija.

7) Jirrizulta ukoll li fir-razzett kien hemm pompa kif murija fir-ritratti esebiti minnhom.

Issa mid-Dok. RC 2 u cioe l-*Estimation report* magħmul mit-tekniku tal-Korporazzjoni għas-Servizzi tal-Ilma jirrizultaw s-segwenti:-

1. Peress illi l-ilma allegatament kunsmat ma kienx qed jigi registrat fuq il-meter tal-ilma, l-Korporazzjoni kellha tagħmel stima li hija bazata fuq il-proceduri soliti tal-Korporazzjoni.
2. Il-procedura li giet segwita tipproponi s-segwenti:- *"Water being taken illegally in a farm, estimation is to be worked out at the Nominal Flow Criteria at a Time frame of 3 to 4 hours/day, for the period in question. But being a Farm Account the same W.S.C Procedures state that one calendar year is to be taken to be nine months due to a rainy season. In this case the Time Frame is to be taken to be four hours a day for the period in question."*
3. L-istess tekniku qal li l-konsum registrat kien baxx hafna u l-uzu kien ta' bejn metru kubu u erbtax-il metru kubu.
4. Illi a bazi ta dan il-kalkolu l-Korporazzjoni għas-Servizzi tal-Ilma hija tal-fehma li l-ammont dovut mill-konvenut qua *registered owner* jammonta ghall-erbat elef hames mijha sebgha u hamsin lira maltin (LM4,500.57).

Illi pero mill-provi prodotti l-Korporazzjoni attrici ma ressjet lill-ebda xhud sabiex ighid jekk effettivament rax il-connection illegali issir jew min kien li għamilha.

Fil-fehma tal-Qorti, l-Korporazzjoni attrici m'irnexxilhiex tipprova l-ammont ta' konsum illecitu li kien hemm u dan lanqas fuq bazi ta' probabilita w għalhekk ma thosss li għandha takkolji t-talba tagħha dwar il-kundanna ghall-hlas ta' konsum illecitu.

Illi ma hemm l-ebda prova jew indikazzjoni ghaliex fil-fatt l-Korporazzjoni hadet dak it-time span li effettivament hadmet fuqu w ghalhekk thoss li tali t-talba tagħha mhiex gustifikata jew adirittura mhiex ippruvata.

Illi pero dwar it-talba tagħha ghall-ammont ta' LM110.91 rappreżentanti l-ispejjez konessi ma l-ispezzjoni li saret, il-Qorti thoss li dawn l-ispejjes għandhom jigu sopportati mill-konvenut u dan għaliex l-ispezzjoni ma saritx għal xejn u huwa minnu li kien hemm '*illegal connection*' u stante li l-konvenut huwa ir-registered owner tal-meter, huwa fil-fatt konsegwentement responsabbi għall-meter in dezamina.

Il-konvenut, ghalkemm jichad li huwa qatt għamel din il-connection illecitu għat-tehid ta' ilma, izda iwahhal fil-kjamat in kawza u jghid li dan għamilha sabiex jivvendika ruhu minnu peress li għandhom diversi problemi bejniethom. Il-konvenut jichad li qatt għamel din il-connection sa mil-bidu nett tal-allegazzjoni magħmula fil-konfront tieghu tant li l-ghada ta' din l-ispezzjoni, l-konvenut ipprezenta kwerela lill-Pulizija Ezekuttiva fejn talab lill-Pulizija tressaq lill-kjamat in kawza fuq proceduri kriminali.

Il-kjamat in kawza, Ignatio Chetcuti qal li huwa ma kellu x'jaqsam xejn mat-tqegħid tal-pipe u rah hemm fil-presenza tal-Pulizija meta sgassa il-post u sab senter li ma kienx tieghu u li dwaru għamel rapport. Il-kjamat in kawza fil-fatt ighid li dwar dan ir-rapport huwa kien gie mressaq il-Qorti w-instab hati w-ikkundannat.

Illi għalhekk din il-Qorti hija rinfaccjata b'diversi versjonijiet dik tal-Korporazzjoni attrici li tħid li kien l-konvenut li għamel il-connection tal-pipe u gawda mill-uzu t'ilma, dik tal-konvenut li jghid li l-connection saret mill-kjamat in kawza sabiex jivvendika ruhu mill-konvenut u dik tal-kjamat in kawza li jichad li huwa għamel dan.

Illi pero f'din l-istanza min verament ghamel il-connection m'hiex il-kwisyjoni li għandha tigi deciza. Din il-Qorti trid principally tiddecidi fuq il-kwisyjoni jekk l-ammont ta' flus mitlub minnha rpappreżentanti allegatament l-uzu ta' ilma hux gustifikat u jekk hu mingħand min irid jithallas.

Jingħad ab initio li din il-Qorti ma tistax tifhem kif fil-fatt il-Korporazzjoni waslet għat-time frame li fuqu għamlet il-kalkolu tagħha u ciee għall-perjodu intier ta' sitt snin. Mill-atti ma jirrizultax li ma kien hemm xi haga ndikattiva li dan l-abbuz seta sar għal dan il-perjodu kollu u ciee għal elfejn, mitejn, disgha u sebghin jum (2,279) kif allegat mill-istess Korporazzjoni w għalhekk thoss li tali t-talba ma hiex gustifikata.

Illi l-konvenut fl-ewwel eccezzjoni tieghu jghid li t-talba attrici għandha tigi michuda peress li legalment hija nfondata fil-fatt u fid-dritt fil-konfront tieghu w għalhekk għandha tigi respinta.

Illi bir-rispett kollu l-Qorti ma taqbilx ma din it-tezi tal- Korporazzjoni għas-Servizzi tal-Ilma in toto u dan ghaliex una volta jirrizulta li l-meter huwa registrat f'isem l-konvenut, prima facie huwa l-konvenut li huwa responsabbi għal dak kollu li jigri lill-meter w għalhekk tali eccezzjoni qiegħda tigi milquġha 'n parti u ciee għar-rigward dik is-somma li tirrappreżenta l-uzu t'ilma, izda pero michuda a rigward dik is-somma flus li tirrappreżenta l-ispezzjoni li saret dwar l-uzu llegħittmu t'ilma.

Il-konvenut jeċcepixxi fit-tieni lok li ma kienx responsabbi għal eventwali konsum ta' l-ilma mhux registrat jekk jirrizulta peress li hu stess kien sofra minn att vandalu u ta' spoll minn terza persuna fiz-zmien in kwistjoni.

Illi bir-rispett kollu l-kwistjoni tal-att vandalu u ta' spoll m'għandhomx x'jaqsmu direttament mat-

talba attrici 'n vista tal-fatt li l-Korporazzjoni attrici m'ippruvatx, lanqas remotament, li l-uzu illecitu effettivament wassal sabiex intuza l-units kollha ekalmanti minnha.

B'din l-eccezzjoni tieghu l-konvenut donnu qed jammetti li kien hemm konsum illecitu, pero il-Qorti xorta thoss li huwa l-kompitu ta' min jallega li jrid japprova.

Ghalhekk il-Korporazzjoni messha spjegat lil Qorti kif effettivament waslet ghal uzu ta' dawk il-units kollha rekalamti minnha.

Illi 'n effetti ma jirrizultax mill-atti minn effettivament min kien li ghamel dan l-abbuu u kemm kien ilu jagħmel dan l-abbuu u ma jirrizultax kemm sar uzu u sussegwentement għalhekk it-talba attrici 'n kwantu għal dik is-somma li tirrappreżenta l-konsum illecitu, ma tistax tirnexxi.

Dwar ir-raba eccezzjoni fejn talab li ikun hemm il-kjamat in kawza ta' Ignatio Chetcuti din saret u għalhekk m'hemmx wisq x'jingħad dwarha, għalhekk il-kwistoni jekk il-konvenut għandux ikun il-legittimu kontradittur jew le, din diga giet trattata f'ewwel eccezzjoni w għalhekk din ir-raba eccezzjoni qieghda wkoll tigi michuda.

Minn naħa l-ohra l-kjamat in kawza eccepixxa li huwa m'ghandux *locus standi* f'din il-kawza w-ghandu jigi liberat mill-osservnza tal-gudizzju.

Dwar din il-Qorti diga ippronunzjat ruha u tiddeciedi li din l-eccezzjoni għandha tigi milqugħha stante li verament l-kjamat in kawza m'ghandux relazzjoni guridika mal-Korporazzjoni w għalhekk verament għandu jigi liberat mill-osservanza tal-gudizzju.

Kopja Informali ta' Sentenza

Peress li qed jigi liberat mil-osservanza tal-gudizzju, I-Qorti ser tieqaf milli titratta I-eccezzjoni l-ohra tieghu.

Ghaldaqstant I-Qorti qieghda tilqa I-eccezzjoni tal-kjamat in kawza u konsegwentement qed tilliberah mill-osservanza tal-gudizzju, filwaqt li qed tichad I-ewwel u t-tieni eccezzjoni tal-konvenut John Mary Caruana u tilqa it-tielet eccezzjoni tieghu fissens li qed tillimita l-ammont li I-konvenut għandu jħallas lill-attrici nomine, għas-somma ta' LM110.91 (257.93 Euros) u tichad r-raba eccezzjoni tieghu, b'dan li għalhekk il-Qorti qieghda tilqa it-talba attrici limitatament għas-somma ta' LM110.91 ekwivalenti għal 257.93 Euros.

Bl-ispejjeż tal-kawza jithallsu 'n kwantu dawk li għandhom x'jaqsmu mal-kjamat in kawza kollha mill-konvenut, w in kwantu għal dawk I-ispejjes konnessi mat-talba attrici, dawn għandhom jithallsu ghall-wahda minn tmienja mill-konvenut u r-rimantenti sebgha minn tmienja mill-Korporazzjoni attrici.

Bl-imghax skond il-ligi.”

L-aggravju tal-Korporazzjoni attrici fil-korp tar-rikors ta' I-appell tagħha huwa dan. L-ewwel Qorti kienet zbaljata meta naqset milli tillikwida d-danni subti minnha għal tehid b'abbuz ta' ilma da parti tal-konvenut;

Huwa utli illi qabel konsiderazzjoni ta' dan I-aggravju I-Qorti tirregistra dawn il-konstatazzjonijiet emergenti mis-sentenza appellata:-

1. L-ewwel Qorti individwat illi I-kwestjoni principali li fuqha kellha tiddeciedi kienet tirrigwarda I-ammont reklamat u minn min kien hekk dovut;

2. L-atti ma kienux jindikaw illi l-abbuz kien tabilhaqq ikopri l-perijodu shih ta' sitt snin, kif hekk stabbilit fl-istima tal-Korporazzjoni (fol. 26);

3. Ghalkemm bid-difiza tieghu kontenuta fit-tielet eccezzjoni l-konvenut kien qed jammetti li kien hemm konsum illecitu ta' ilma, il-Korporazzjoni attrici ma spjegatx kif imiss kif effettivament waslet ghall-uzu tal-units minnha prefissi;

4. It-talba riferibilment ghall-ammont ta' l-ispira ta' l-ispezzjoni (Lm110.91) għandha tintlaqa' fil-konfront tal-konvenut ghaliex huwa minnu li kien hemm "*illegal connection*" u la l-konvenut huwa *r-registered owner* tal-meter huwa responsabbi għalih;

Premessi dawn il-konstatazzjonijiet, fil-qosor l-atti istruttorji jistabilixxu illi fil-fond detenut mill-konvenut kien hemm *pipe* proprieta ta' l-istess konvenut, komunikat mal-main tal-Gvern li kien jagħti għal gol-bir tieghu. B'din il-komunikazzjoni illegali ntebhu l-Ispettur Pio Pisani (ara xhieda tieghu a fol. 108) u PC 714 Victor Bonavia (fol. 59) fil-kors ta' indagini fuq kwestjoni ohra. L-ufficcjali tal-Korporazzjoni li investigaw il-kaz għamlu l-kalkolazzjoni tagħhom tal-kwantita ta' ilma li seta' ttieħed u ma giex registrat. Ara xhieda ta' Emanuel Cumbo (fol. 18) u ta' Francis Spiteri (fol. 21). F'din il-kalkolazzjoni ittieħed *time-frame* mill-21 ta' Gunju 1994 (data ta' l-installazzjoni tal-meter) u s-17 ta' Settembru 2000 (data ta' l-ispezzjoni). Jinsab spjegat mix-xhud imsemmi Emanuel Cumbo illi mingħajr il-meter ma hemmx mezz kif il-Korporazzjoni tista' tikkomputa kemm ikun ittieħed ilma li ma giex registrat izda tista' biss tikkalkola b'apprōximazzjoni kemm ikun ghadda ilma minn *pipe* ta' certu għamla;

Jidher evidenti illi l-punt kollu għal-liema gie introdott l-appell jirrigwarda l-ammont ta' konsum illecitu li sar, u li, skond l-ewwel Qorti, il-Korporazzjoni appellata ma rnexxilhiex tipprova l-entita tieghu, lanqas fuq bazi ta' probabilita;

Ma jistax ikun dubitat illi l-piz tal-prova tad-danni, konsistenti minn telf ta' introjtu dovut ghall-uzu illecitu tal-meter ta' l-ilma, hu mghobbi fuq il-Korporazzjoni. Hi kellha b'obbligu mhux biss li tiprova l-illecitu, u c-cirkustanzi li fuq il-bazi tan-ness kawzali jiddeterminaw l-ezistenza u c-certezza tad-dannu, imma wkoll l-ammont tat-telf subit. Fl-ipotesi fejn dan it-telf ikun diga sehh l-oggett tal-prova jassumi l-forma tal-prova diretta ghal fini li jintwera l-kwantum preciz. Dan permezz ta' fatturi, testimonjanzi u provi attendibbli. Fejn, bhal f'dan il-kaz, l-ammont ma jkunx jista' jigi stabbilit fl-ezattezza kollha tieghu ghaliex ikun impossibbli li dan isir, purke jezistu l-elementi probatorji necessarji u certi fatti accertati hu possibbli li d-determinazzjoni ta' l-ammont issir mill-gudikant permezz ta' valutazzjoni ekwitattiva. Propriju l-uzu ta' dan il-kriterju sussidjarju hu dak li jegħleb d-diffikultajiet riskontrati dwar l-entita ezatta tat-telf u, li jevita wkoll li d-diffikolta probatorja relativa ghall-kwantum tirrizolvi ruhha in definitiva ghaf-favur ta' min dak it-telf ikun gabu fis-sehh;

Kif taraha din il-Qorti anke fil-kaz prezenti kienu jezistu l-presupposti għalbiex l-ewwel Qorti tapplika l-imsemmi kriterju, ukoll mingħajr il-htiega ta' domanda esplicita għal daqshekk mill-Korporazzjoni appellanti. Hekk, ad exemplu, sar mill-Qorti tal-Kummerc fil-kawza in re: “**Neg. Edgar Laferla nomine -vs- Neg. Antonio Cachia proprio et nomine**”, deciza fis-6 ta’ Gunju, 1951. Fiha gie enunciat, fuq il-konsiderandi tal-Qorti ta’ Kassazzjoni ta’ Ruma in re: “**Banca Nazionale -vs- Santini**”, 11 ta’ Mejju, 1877, illi “fin-nuqqas ta’ mezzi probatorji ta’ l-ammont tad-danni dan l-ammont jigi fissat ex aequo et bono mill-gudikant skond id-dettami tar-raguni u tal-kuxjenza tieghu meta jigi msejjah biex jiistabilixxi l-kwantitatitiv tad-danni”;

Distingwibilment, il-valutazzjoni ekwitativa mhix ta’ l-istess xorta ta’ dik l-ekwita kkontemplata taht il-Kapitolu 380 tal-

Kopja Informali ta' Sentenza

ligijiet u li tikkonsenti lit-Tribunal ghal Talbiet Zghar li jiddeciedi l-kontroversja quddiemu principalment skond dak l-strument valutattiv. Ara Artikolu 7 (1) tieghu. Hu, invece, gudizzju rigwardanti espressament u eskluzivament il-mizura tad-danni b'mod li l-Qorti tikkompleta u timla l-vojt tal-prova preciza fuq il-kwantum bhala *bonum vir*, ossija b'apprezzament ekwu. Effettivamente, tali apprezzamenti implicano gudizzju fejn fih jittiehed konsiderazzjoni tal-qaghda konkreta tal-kaz u dan fil-prattika jfisser illi l-Qorti, filwaqt li ma thosshiem marbuta bl-istima proposta, fl-istess waqt ma tkunx lanqas tista' tinjora l-fatt accertat ta' l-ezistenza ta' l-illegalita u tal-prejudizzju ekonomiku sofferto, u konsegwentemente tghaddi biex tagħmel uzu mill-precitat kriterju idoneju biex tasal ghall-komputazzjoni gusta, ossija, skond ma jingħad fir-rikors ta' l-appell, "ghallanqas ghall-parti mill-ammont mitlub mill-Korporazzjoni attrici appellanti";

Fuq il-fehma ta' din il-Qorti, meta l-ewwel Qorti naqset milli tadopera dik il-valutazzjoni ekwitativa u ta' gustizzja, ir-rizultat finali tad-decizjoni tagħha ma jistax ma jitqiesx inikwu ghall-Korporazzjoni appellanti, u din is-sitwazzjoni jenhtiegħilha li tigi mhux biss indirizzata, izda fuq kollox rettifikata. L-istima a fol. 26 ippreparata mill-ufficċjali tal-Korporazzjoni tipprovdi indikaturi taz-zmien u tal-kwantum tal-konsum illegali ta' l-ilma. Ragjonevolment, din l-istess stima mhux bilfors u realistikament tirrifletti t-telf effettivamente subit, u ghall-perijodu shih ta' sitt snin. Ukoll, il-kalkolazzjoni mhux lanqas ta' bilfors timponi ruhha fuq il-Qorti, u dan avolja ma jirrizultax illi l-konvenut appellat ikkonfronta l-kwantum hekk ikkalkolat. Fil-konsiderandi tac-cirkustanzi kollha u bl-użu tal-kriterju fuq imsemmi, din il-Qorti tara li jkun gust u ekwu illi s-somma reklamata mill-Korporazzjoni attrici tigi almenu ridotta b'terz.

Għal motivi kollha premessi din il-Qorti qegħda tilqa' l-appell u b'hekk tirriforma s-sentenza appellata billi qabel xejn tikkonferma fejn l-ewwel Qorti kkundannat lill-konvenut ghall-ispiza ta' l-ispezzjoni, u sekondarjament,

Kopja Informali ta' Sentenza

billi thassarha ghall-kumplament, u b'hekk takkolji t-talba tal-Korporazzjoni attrici fil-konfront tal-konvenut appellat billi tikkundannah ihallas lill-Korporazzjoni attrici, b'zieda ma' l-ammont stabbilit mill-ewwel Qorti, is-somma ta' elf u hames mitt lira (Lm1500) ekwivalenti ghal tlett elef erba' mijja u erbgha u disghin euro u sitt centezmi (€3494.06), bl-ispejjez taz-zewg istanzi jitbatew bin-nofs bejn il-kontendenti

< Sentenza Finali >

-----TMIEM-----